

8. Baptismes

8.1. El document: Actes de Baptisme

Són un llistat de partides d'un llibre sacramental de baptismes, on quedaven registrades les dades per cada persona que rebia el sagrament del baptisme, familiars i propis de l'esdeveniment.

Explicació segons Valentí Gual (1993)

"Actes de baptisme

La informació que subministren les actes de baptisme, seguint l'ordre majoritari de disposició interna de la partida, és: **Duració (dia, mes i any)**. [...] D'altra banda, al segle XVI no és estrany de trobar el dia del mes que especifica la data de celebració del baptisme en numeració romana i, en ocasions, el dia de la setmana. **Parròquia i/o sufragània**. En un estudi de caràcter comarcal pot resultar curiós i fins i tot útil de saber quines eren les advocacions més esteses. **Nom i cognom de l'oficiant**: rector, monjo, prevere, beneficiat, llevadora... Permet d'establir un rectorologi, la durada mitjana dels rectors en el càrrec, de saber de les seves absències temporals...malgrat que aquests aspectes, evidentment no interessin a la demografia històrica sinó a altres camps -p.ex., l'onomàstica-. **Noms del batejat/-ada**: al segle XVI rarament en consta més d'un al segle XVII són generalment dos i rarament tres, tot i que cap a l'acabament de centúria i durant tot el segle XVIII ja és normal de trobar-ne tres. Poden semblar més atenent a l'extensió de la pràctica de donar prenom compostos, sobretot en les nenes i esdevenint omnipresent Maria amb totes les combinacions possibles i imaginables. **Nom i cognom del pare**: habitual des de l'inici del registre per raons òbvies -el pare ha de ser ben conegut-. No és fins finals del segle XVIII encara de manera molt ocasional que consten els dos cognoms. **Ofici del pare**: documentat quasi sempre. Hi és adscrita la mare, tot recollint allò que devia ser real: la dona ajudava l'home en les feines del camp i en desenvolupava algunes de manera exclusiva. Hem llegit milers de vegades la fórmula "conjuges pagesos". **Nom i cognom de la mare**: el cognom de la mare no és detallat fins a darreries del segle XVII o inicis del segle XVIII. Anteriorment, el rector o bé només inscrivía el nom de la mare o bé feminitzava el cognom del marit (p.ex.: Eulàlia Puig, casada amb Ramon Grau, apareixia a l'acta com a Eulàlia Graua).[...] **Padrins**: no és fins ben entrat el segle XVIII que aquests guarden relació de parentiu obligatòria amb l'infant batejat. Generalment en són els avis i, en menys ocasions, els oncles.[...]Altres aspectes que les actes de baptisme permeten de conèixer d'una manera molt més ocasional són: **Data de naixement**: detallada a l'inici del registre -segle XVI- o bé des mitjan segle XVIII. Sempre ve acompanyada per la data de bateig, la qual **gairebé mai excedeix en tres dies la de naixement**. és clar que calia assegurar al nadó el "passaport" cap al cel i això només ho garantia el baptisme. D'ací que aquest fos administrat ràpidament. **Baptisme d'urgència**: especificat sota la fórmula "fou primsenyat". Corresponen a infants batejats a casa de la partera per la llevadora i, ben entrat el XVIII, pel cirurgià. Tant un com l'altre eren advertits pel rector sobre la manera correcta d'administrar el sagrament. **Naixements il·legítims**: mereixen un tractament especial en tot treball de demografia històrica. Els documentem sota aparicions terminològiques molt diverses, essent les més generals les de "fill de fortuna" o "fill de pares incògnits"."

8.2. Conceptes que apareixen al document

Tal i com s'explica a la introducció (cap. 7), per analitzar els camps que apareixen al document hem partit de la citació anterior (cap. 8.1), analitzada a continuació, junt amb altres documents del mateix tipus que hem recollit de diferents pobles i èpoques. Tots aquests documents ens han portat a trobar moltes coincidències i, a continuació, es mostra el llistat dels camps trobats.

Pel que fa a la pròpia partida es pot treure la següent informació:

Parròquia / Església i la població: L'església on s'edita el document a vegades s'omet perquè el llibre ja hi apareix, i només se'n fa menció tal com: "en la dita parròquia", etc.

Data de baptisme: la data que es celebra el baptisme. Sol ser als pocs dies de néixer el batejat.

Anotació al marge: Són notes que es troben al costat de la partida, escrites en vertical o diagonal i, a vegades, amb la lletra més petita; poden ser són posteriors. Exemples d'anotacions marginals:

- En ocasions si l'infant mor als pocs dies o mesos de néixer es pot anotar al marge la seva defunció amb un signe (una creu) o amb una anotació escrita, aquesta pràctica era habitual durant els segles XVII i XVIII. A principis del segle XX es pot trobar anotada la data de la confirmació i la data del matrimoni, el nom de la parella i la parròquia on es va celebrar l'enllaç.
- Generalment també trobem el primer cognom i, en ocasions el nom; aquesta pràctica es feia per agilitzar la cerca.
- També podem trobem al marge la lletres H i V per assenyalar que es tracta d'un noi i la D i M per assenyalar que es una noia.
- En cas de que el nadó s'anés a confirmar, també hi ha una anotació al costat indicant la parròquia on va ser confirmat i la data. Firma el capellà que ho registra.
- En cas de casar-se, també es pot trobar en una anotació al costat. S'indica: Nom de l'espòs/a, parròquia on es van casar, i el dia. Firma el capellà que ho registra sota d'aquesta anotació.
- L'estat de la partida: si està trencat el foli o el pergamí, es pot anotar que falten trossos pel deteriorament, etc. Per exemple, de vegades quan hi ha una correcció d'alguna dada, també s'anota que la correcció és vàlida i es signa pel que la fa.

Número de partida: pot ser des de l'1 a l'infinit dins d'un mateix any o pot haver doble numeració segons sigui noi o noia.

Altres circumstàncies: vindrien a ser les observacions de la condició de la partida referents al contingut. Alguna nota podria ser, per exemple, la condició jurídica del batejat (un esclau).

Pel que fa al batejat:

- **Cognoms del batejat:** a vegades no apareixen fent referència als dels pares, i vegades al revés, no apareixen els dels pares perquè apareixen els del batejat.
- **Noms:** en general són tres -el primer és pel qual es coneixerà la persona- però als segles XVII i XVIII poden aparèixer quatre o cinc noms. Actualment, també es dona el cas de que solament se'n posa un.
- **Data de naixement:** com que sol coincidir, a vegades es fa una referència a

la data de naixement com: “nadó de dos dies”, “nat lo mateix dia”, etc.

- **Hora naixement:** si fa poc que ha nascut i l'han batejat immediatament es pot donar el cas que s'indiqui l'hora.
- **Tipus de fill:** És un camp força freqüent, per destacar la condició del batejat. Amb totes les combinacions possibles: legítim i natural, amb incògnit⁷ i adoptat. La formula de redacció sol ser per exemple: legítim i natural.
- **Sexe del batejat:** potser no apareix explícit, encara que amb la forma d'estar redactada la partida o alguna referència addicional es pot deduir. No obstant això cal anar alerta amb els noms de pila del nadó, ja que un mateix nom pot ser masculí i femení en diferents èpoques (Montserrat).

Pel que fa a qui oficia la cerimònia:

- **Oficiant:** és el que duu a terme la cerimònia del bateig.

Pel que fa a altres persones:

- Les persones que hi poden arribar a aparèixer són: pare, mare, avis paterns i materns. Les dades queden resumides amb:
- **Nom:** el nom podia aparèixer o no, perquè solia haver-hi renoms i llavors ja no escrivien el nom.
- **Cognoms:** en el cas de les dones en tenien dos, generalment el primer era el del marit i el segon el seu.
- **Renom**, altrament dit àlies: Definició de l'enciclopèdia: *renom* [s. XIV; de nom] 2 Sobrenom, àlies, motiu, malnom. [GEC]
- **Sexe:** com en el cas del batejat, es pot derivar del nom o dels articles que acompanyaven a la persona.
- **Estat vital:** hem posat estat vital perquè en algun cas es fa alguna referència a algun familiar indicant que és difunt; no és habitual cap referència indicant que s'està viu, així que ho podem suposar de tothom.
- **Ofici:** Al que es dedica la gent. També ho podem denominar càrrec, perquè l'ofici potser és evident i el càrrec seria la categoria de l'ofici.

Amb tota seguretat el que tindrà el batejat és un padrí i una padrina. Això era important davant de la possible mort dels pares perquè hi hagués algú que es pogués fer càrrec del infant. Generalment era un home i una dona. En aquest sentit es volia mantenir la figura de un pare i una mare.

També poden aparèixer altres persones relacionades amb algú de forma secundària com “aquesta és la Josepa que és la germana del forner”. Aquesta referència secundària al forner és important per poder fer un mapa d'enllaços entre les persones de la societat en aquell moment i, com que de les persones tenim totes les dades com l'ofici o el renom que pugui aparèixer, això els vincula directament amb altres possibles partides que fan referència a altres documents on apareix aquest mateix forner. D'aquesta manera, es pot veure si per l'època i la localització era el mateix forner i, a partir d'aquí, poder realitzar un estudi de genealogia, estadística, demografia, etc.

---

⁷ Incògnit: de pares desconeguts.

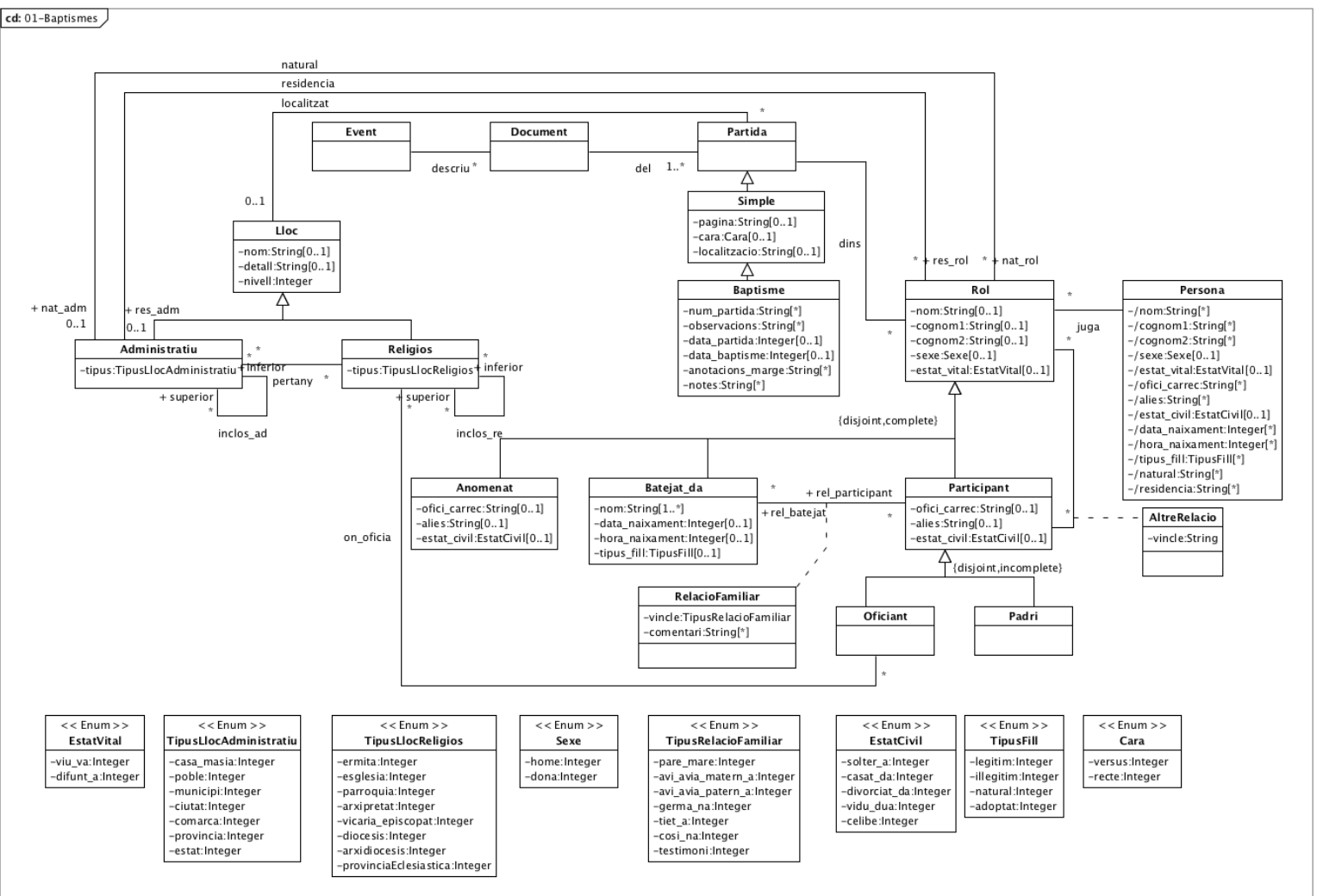
8.2.1. Distinció de camps

Un aspecte a destacar d'aquesta anàlisi és la diferenciació dels camps que apareixien al document que hem buscat i citat (cap.8.1) de la totalitat de camps que s'han trobat. Així distingim els següents camps que no apareixen al document citat i que han estat fruit de la recerca de diferents fonts documentals que he realitzat personalment: les anotacions al marge amb les corresponents explicacions, número de partida, notes o observacions, altres circumstàncies, hora de naixement, diferents casos de tipus de fill, sexe del batejat, diferents característiques de les persones, i diferents tipus de persones.

8.3. Esquema de document

8.3.3.1. Diagrama

A continuació hi ha el diagrama desenvolupat pels documents de baptismes.

Diagrama 4 Baptismes

8.3.2. Restriccions d'integritat textuais

Les restriccions d'integritat que es mostren a continuació són d'obligat compliment per la consistència del esquema.

Nom: unicBatejat

Descripció: Només pot haver-hi un sol batejat per cada acta de baptisme.

OCL:

```
context Baptisme inv unicBatejat :
self.rol.oclAsType(Batejat_da)->one( not isUndefined())
```

Nom: minimOficiant

Descripció: Hi ha com a mínim un Oficiant per cada acte de baptisme.

OCL:

```
context Baptisme inv minimOficiant :
self.rol.oclAsType(Oficiant)->select(m | m.isUndefined()!=false)->notEmpty()
```

Nom: dataNaixInfBaptisme

Descripció: La data de naixement, si hi consta, ha de ser inferior o igual a la data del baptisme.

OCL:

```
context Baptisme inv dataNaixInfBaptisme :
let x : Integer = self.rol.oclAsType(Batejat_da) ->select(not isUndefined())->
asSequence()->first().data_naixement in
if not x.isUndefined() then x <= self.data_baptisme
else true
endif
```

Nom: altreRelacioSiMateix

Descripció: La classe associativa entre Participant i Rol no permet que existeixi una AltraRelacio amb una mateixa instància.

OCL:

```
context Participant inv altreRelacioSiMateix :
AltraRelacio.allInstances()->select(participant=rol)->isEmpty()
```

Nom: unaPersonaXPartida

Descripció: Una instància de persona no pot participar en la mateixa partida en dos rols diferents.

OCL:

```
context Rol inv unaPersonaXPartida :
Rol.allInstances()->forAll(v1,v2 |
(v1.persona = v2.persona implies (v1.partida <> v2.partida) ) and
(v1.partida = v2.partida implies ( v1.persona <> v2.persona) ) or (v1=v2) )
```

Nom: clausPrimaries

Descripció: Una partida s'identifica perquè aquestes claus primàries són vàlides i úniques.

OCL:

```
context Baptisme inv clausPrimaries :
  Baptisme.allInstances()->
    isUnique(Set{self.pagina,self.cara,self.localitzacio,self.num_partida})
```

8.3.3. Informació derivada

Els atributs de la classe Persona són tots derivats dels atributs que juguen el Rol corresponent per tots els baptismes.

OCL:

```
context Persona::nom : Set(String)
derive: self.rol.nom
```

```
context Persona::cognom1 : Set(String)
derive: self.rol.cognom1
```

```
context Persona::cognom2 : Set(String)
derive: self.rol.cognom2
```

```
context Persona::sexe : Set(Sexe)
derive: self.rol.sexe
```

```
context Persona::estat_civil : Set(EstatCivil)
derive: Sequence{ self.rol.oclAsType(Participant)->select(not isUndefined).estat_civil ,
  self.rol.oclAsType(Anomenat)->select(not isUndefined).estat_civil}
```

```
context Persona::ofici_carrec : Set(String)
derive: Sequence{ self.rol.oclAsType(Participant)->select(not isUndefined).ofici_carrec ,
  self.rol.oclAsType(Anomenat)->select(not isUndefined).ofici_carrec}
```

```
context Persona::alies : Set(String)
derive: Sequence{ self.rol.oclAsType(Participant)->select(not isUndefined).alies ,
  self.rol.oclAsType(Anomenat)->select(not isUndefined).alies}
```

```
context Persona::tipus_fill : Set(TipusFill)
derive: self.rol.oclAsType(Batejat_da)->select(not isUndefined).tipus_fill
```

```
context Persona::estat_vital : Set(EstatVital)
derive: self.rol.estat_vital
```

```
context Persona::data_naixement : Set(Integer)
derive: self.rol.oclAsType(Batejat)->select(not isUndefined).data_naixement
```

```
context Persona::natural: Set(String)
```


derive: self.rol.nat_adm.nom

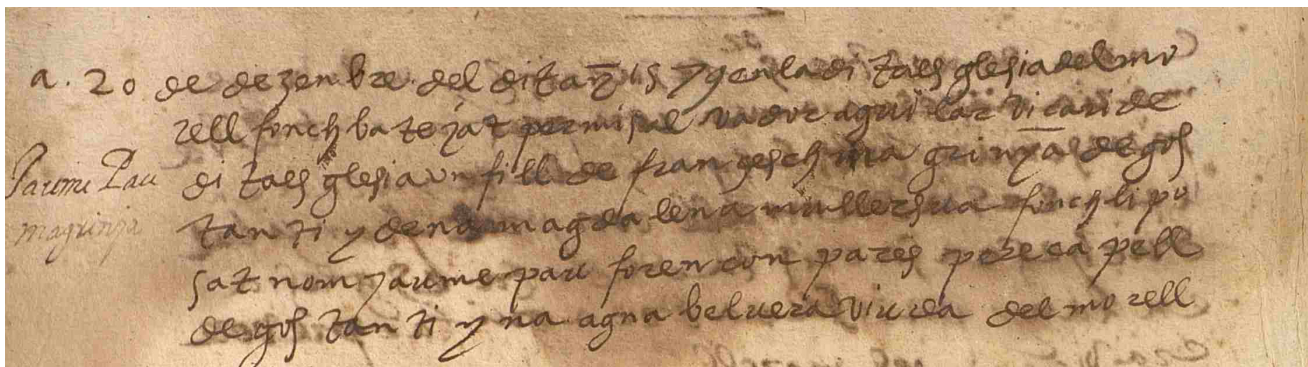
context Persona::residencia: Set(String)

derive: self.rol.res_adm.nom

8.4. Exemple de document

A continuació es mostra una imatge extreta del llibre Baptismes 1579-1640 Morell. També hi ha la transcripció del document i a continuació la instanciació seguint el diagrama anterior.

8.4.1. Imatge

Imatge 4 Llibre de Baptismes 1579

8.4.2. Transcripció

"A 20 de dezembre del dit any 1579 en la dita esglesia del Murell fonch batejat per mi Salvador Aguilar, vicari de dita esglesia, un fill de Francesch Magrinya de Gostanti⁸ y de na Magdalena, muller sua. Fonch li posat nom Jaume, Pau, foren compares Pere Capell de Gostanti y na Agna Belvera, viuda del Murell⁹."

Al marge hi posa: "Jaume, Pau Magrinya".

⁸ Gostanti actualment és Constantí

⁹ Murell actualment és Morell.